

РУБАЧ

(ІЗ ПЕРЕКАЗІВ НАРОДНИХ)

В вандрівці житті я блудив багато
блудив, бо правди і добра шукав,
в добро і правду віруючи свято.

І в темну пушу раз я заблукав:
не стало стежки, дебрі вкруг і ломи,
недуже серце страх мені стискав.

А з заходу вже гуркотіли громи,
вже блискало... І серця свого я
спитав: «О серце, де, куди йдемо ми?»

Мов темна темрява вся життя моя
мені вказалась; ні одної хвили
не бачив я, щоб до ладу була.

І скрикнув я в тривозі і безсиллі:
«О, хто на тихі води проведе
мене з отсеї збуреної хвилі?»

Втім, гляну, поміж ломами іде
спокійно, певно, в простій кафтаніні
робітник. «Відки, брате, йдеш і де? —

аж скрикнув я.— От щастя маю нині,
що доля наднесла тебе мені,
щоб ти із сеї вивів мя пустині!»

«Ходім»,— сказав він. Певні і міцні
були його всі поступи. На нього
гляючи, йшов я німо, мов у сні.

В руках сокиру він держав. Де много
стриміло лому, хабузу плелось,
що, бачилось, повік тут ні для кого

нема проходу, і мені б прийшлося
вертати в темінь,— сильною рукою
рубнув він — і прохід свобідний ось!

Де яр холодний, під стрімков скалою
вода шуміла, спинюючи хід,—
він знов рубнув, з оздобою цілою

валилось древо кладков через брід.
На все те я глядів і дивувався,
но йшов. Ось ліс вже перед нами зрід,

простір світліший з-поза тьми вказався
І на широке поле ми ввійшли:
хоч як далеко погляд розбігався,

то все по рівній він котивсь землі,
ні перепони не стрічав, ні краю,
ані шляхів, що в села б нас вели.

Но ось, коли пильніш я позираю,
аж серед поля тут і там стоять,
мов чорні птиці — що таке, не знаю.

Недвижно, в довгий, безконечний ряд
вони по шнуру тягнуться: чим далі
слідять їх очі, тим їх більше зрятъ.

До чорних тих точок ми прямували;
но, наблизившись, я з ляком пізнав:
не птиці — шибениці се стояли.

На кождй вітер трупа ще гойдав,—
і серце в мні застило із тривоги,
но провідник спокійно мні сказав:

«Се шлях наш! Сеї не лякайсь дороги!
Найліпші, найсвятіші йшли по ній!
Святеє місце топчуть наші ноги!

Отут припадь! отут молитву дій!»
І ми оба навколішки припали,
молилися при шибениці тій.

А як ми, помолившись, знов устали,
мій провідник сокиру в руки взяв
і замахнувсь — і разом затріщали

всі шибениці, степ весь застогнав,
і грім на небі грізно обіззався,
і зцезли трупи, чистий степ остав.

Наперед знов мій провідник подався,
а я за ним; ішли ми довгий час,
аж ось далеко на степу вказався

мов чорний хрущ. Чим ближче, він чимраз
і ріс, і ріс, аж як вже туй ми стали,
побачили: се церква проти нас.

Свічки ряснії в церкві тій палали,
куривсь кадила запахущий дим,
плачливі співи серце розбивали.

На вівтарі, мабуть, богам товстим
у жертву, людських серць живих, пробитих
курилось много; путом золотим

окований, на колючках укритих
лежав там Розум, молячись, попи
вже зачали на нього ніж острити.

І спів гримів: «Блаженні всі стовпи,
всі, що не бачили, а мають віру,
що люблять бога нашого стопи,

а брата ріжуть богу на офіру!
Наш бог — се замордована Любов,
убитий Розум! Тож і в жертву щиру

для нього ми мордуємо Любов
і ріжем Розум! О, прийми, наш боже,
той дар, що ми кладемо пред тобов!»

І рік мені мій провідник: «Се ложе
сну вічного, се злоби клятий спів,
се тьма, що світлом статися не може!»

І, взявши камінь, що тут бовванів,
він кинув на церковне середстіння
й мені то само учинить велів.

Загримало о стіни те каміння,
він топором підвалину затяв, —
і з грохотом звалилося склепіння,

земля стряслась, пил небо закривав, —
і третій раз страшливо загриміло.
Тремтячи, я провідника спитав:

«Хто ти і що се ти зробив за діло?»
І рік він: «Я рубач, ти ж бачиш сам!
Прочищую путь волі й правди сміло.

Чи хочеш? Я тобі топір цей дам.
Що я робив, те й ти роби по миру!
Туди твій шлях, і ціль твоя он там!

Підеш?» — «Піду!» Він дав мені сокиру.